

Az aktualitás persze nagy úr, s Móra Ferenc napjainkban bizony nem aktuális. De vannak értékei, és ezekről kár lenne lemondani. Egy hivatásos értelmezői elől már ködbe tűnt író is elindíthat vagy megerősíthet később hasznossá váló életet, s egyébként is: „Különös / gubók szülhetnek pillét”.

BUDA ATTILA

(*Bába Kiadó, Szeged, 2005,
153 oldal, ármejjelölés nélkül*)

TROGMAYER OTTÓ:

Múltbalátó

Régészetünk nagy pillanatai

Ugyan hányan vannak, akik tudják, hogy a kipszak török nyelvet az 1770-ben elhalt Varró István karcagi férfiú – állítólag – beszélt, így – talán – ő volt az utolsó, aki tudott kunul. És hányan, akik fejből sorolják IV. – Kun – László királyunk szeretőinek nevét (Édua, Mandola, Kupcsek). S ki tudós őrzi még agya titkos rekeszében, hogy Szent Lászlónak az 1092. május 20-án tartott szabolcsi zsinaton ismertett I. törvénykönyvében nemcsak a papi nőtlenségről, a templomok karbantartásáról, a mintegy negyven

ünnep illő megtartásáról, az egyházi tizedről rendelkeztek a királlyal az élen a kor előjárói, de foglalkoztak a latinok (olaszok, franciák, vallonok) s a zsidók dolgain túl a böszörmények, izmaeliták és kálizok, azaz a mifelénk élő mohamedánokéval is. Trogmayer Ottó mindezt tudja, s adatolásban gazdag visszaemlékezéseit – egyéb értékein túl – ezért is érdemes olvasni.

A szegedi múzeum nyugalmazott igazgatója, Trogmayer professzor beszélyeit tartalmazza a Heli-kon Kiadó kiadványa. S a szerző neve elég ahhoz, hogy az olvasó tudja, a könyv a hazai régészet nagy eseményeit, eredményeit tartalmazza – vélhetően anekdotikus formában. A neves, langaléta régész valójában nem tesz mást, mint hogy a kultúr-történeti dolgok tárházában föl-alá járkál hosszú lépteivel, s hűségese követőinek – társainak, tanítványainak, hallgatóinak – el-elpletykál dolgokat. Trogmayer Ottó a Szegeden időnként újraszülető fáma újabb inkarnációja, akit korábban tán Móra Ferencnek neveztek.

A 23 történet bizonyosan kikerekíthető 1001-re. Mindegyik a múltból s az ahhoz kapcsolódó jelenről szól. Az élményszerűség a legnagyobb erénye valamennyi kacskaringósan ösvényező beszédnek, s nyilván az a hatalmas –

kétségbevonhatatlan igazságú – tényanyag is, amelyet a szögedi szövegmondás magával sodor. Tekintethetnénk akár ismeretterjesztésnek is mindezt – végtére is egy-egy szaktudomány ismeretén túli, szintetizált, sokféle részletből szerveződő egységet hangsúlyozó tudás villan föl –, ha nem tudnánk, hogy az életképetek alapvetően nem a hangulat, nem is az írói lelemény tartja össze, hanem az elképesztően gazdag ismeret, tudományos jártasság és szakmai bölcsélet. Irodalmi igényű szabadegyetemi előadások ezek, melyeket a laikusok is megértenek. A rajongás pedig a szakmabeliek dolga, elvégre ők tudják, milyen érték a régészetről úgy beszélni, hogy közben beleférjen a teljes világ. Tanárok, pályatársak és tanítványok, szittya ősök, népi legendák alakjai, edények, kőkeresztek, harangok, falak és egykor élt emberek maradványai – mind a szerző szeretetének tárgya.

A munka amúgy valóban olvasgatásra való. Azaz nem egyvégtére, s főként nem az olvasási *furor*ral megverték habzsolásával illő szemhez emelni, hanem amolyan protestáns olvasási szokással, lassan, minden mondatot, annak hangzását, jelentését, értelmét megtaksálva, de főként mértéktartóan. Ha még valaki emlékezne rá, hogyan is művelhető ez, ne szégyellje hangosan felolvasni önmagának, avagy másoknak. Mind a magányosnak, mind a kedves embe-

reivel élőknek hasznos patikai szer az e könyvvel történő foglalatosság. A közösséget hirdeti, s annak szépségét az együttlét minden szótári értelmében el is mondja.

(Megjegyzés: a kötet lehetett volna könyvészeti remekmű. A kiadó talán nem tudta eldönteni, kik lesznek a mű olvasói, ezért bánt szűkmarkúan az illusztrációkkal. Bőséges, mégis kis felületű a képanyag – albumként tetszetősebb, s tipográfiaiailag ízlésesebb kivitelezés inkább illett volna a trogmayeri szöveghez. S nagy kár, hogy némely kevésbé sikerült rajz is bekerült a kiadványba.)

GÉCZI JÁNOS

(*Helikon Kiadó, Budapest, 2005,*
176 oldal, 5990 Ft)

Fiume és a magyar kultúra ***Művelődéstörténeti tanulmányok***

Halott városnak írja le Szabó Lőrinc Fiumét a világháború után egy cikkében, mai látogatója viszont egy rendkívül színes kulturális közeget lát; mindkét korszakot meghatározza a különböző kultúrák találkozása, együttélése, amely egy konferencia, majd egy kötet központi témájaként szolgált. „Az emberi boldogság ott